

Opracowanie wyników badań etnograficznych prowadzonych w Lipnicy Murowanej

Badania etnograficzne w Lipnicy Murowanej były prowadzone w lipcu oraz we wrześniu 2017 roku. Łącznie zebrano 20 wywiadów-sondaży ulicznych trwających od kilkunastu do kilkadziesiąt minut podczas czterech jednodniowych wyjazdów badawczych. Rodzaj obranej metody badawczej (badania jakościowe w postaci wywiadów kwestionariuszowych) oraz terminy prowadzenia badań wpisują się w strategię zdobycia szerokiej wiedzy na temat rodzajów dźwięków słyszanych w Lipnicy Murowanej oraz ich miejsc występowania. Sondáže odbywały się w różne dni tygodnia (poniedziałek, piątek, sobota, niedziela), w lipcu (wakacje, natężony ruch turystów, okres nasilonych prac rolniczych) oraz pod koniec września (okres uroczystości kościelnych z okazji Dni św. Szymona). Rozmowy były prowadzone z mieszkańcami Lipnicy Murowanej i okolicznych wsi (16 wywiadów) oraz z osobami z jakichś względów odwiedzającymi Lipnicę (4 osoby). W celu uzyskania jak najbardziej obiektywnych wyników, grupa respondentów była zróżnicowana pod względem płci (12 kobiet, 8 mężczyzn), wieku (8 osób powyżej 60 roku życia, 6 osób w wieku od 30 do 49 lat, 6 osób od 18 do 29 lat) oraz pełnionej roli w społeczności lokalnej (wśród rozmówców znaleźli się przedstawiciele urzędu, przewodnik, osoby działające w zespołach regionalnych, osoby należące do stowarzyszeń lokalnych, członkowie Uniwersytetu Trzeciego Wieku, lokalni mali przedsiębiorcy, rolnicy, młodzież ucząca się itp.). Rozmówcy dobierani byli losowo w obrębie wyżej wymienionych kryteriów.

Kwestionariusz zawierał 12 pytań otwartych. W celu zdobycia dokładnych informacji oraz poznania opinii rozmówców na interesujące zagadnienia, zadawane były również liczne pytania pomocnicze. Zestaw podstawowych pytań kwestionariuszowych zawiera poniższe wyliczenie:

1. Jak długo mieszkasz w Lipnicy Murowanej?
2. Co myślisz o tym miejscu?
3. Gdzie w Lipnicy Murowanej jest najgłośniejsze? (Dlaczego?)
4. Gdzie jest najciszej? (Dlaczego?)
5. Kiedy jest w Lipnicy najgłośniejsze?
6. Kiedy jest najciszej?
7. Jaki dźwięk kojarzy ci się z Lipnicą? (Dlaczego?)
8. Czy pamięta odgłosy, których dziś już nie słyszy?
9. Czy słyszy jakieś dźwięki nowe, których kiedyś nie było?

10. Czy jest tutaj dźwięk, który słyhać cały czas? (Jeżeli tak, to jaki to dźwięk?)
11. Które dźwięki, które słyhać w Lipnicy Murowanej są najprzyjemniejsze? (Dlaczego?
Z czym ci się kojarzą?)
12. Jakie odgłosy cię denerwują?

Na podstawie odpowiedzi mieszkańców Lipnicy Murowanej na wyżej postawione pytania można wyróżnić kilka „miejsc – symboli” szczególnie interesujących w krajobrazie dźwiękowym miejscowości:

1. Rynek.

Zdaniem mieszkańców jest to bezsprzecznie najgłośniejsze miejsce w Lipnicy. Skupia się tutaj życie mieszkańców ponieważ w Ryнку znajdują się urzędy, sklepy, dwie restauracje, lodziarnia. Na płycie Ryнку odbywają się poniedziałkowe jarmarki. Tak jeden z mieszkańców opisuje targ: „w czasie poniedziałkowego jarmarku stoiska zajmują cały rynek, dziadek z Nowego Brzeska sprzedający ziemniaki jest głośny, dużo krzyczy, bawi wszystkich”¹. Ze względu na to, że droga krajowa przebiega przez wybrukowany kostką granitową Rynek (podobnie jak wszystkie uliczki w centrum), mieszkańcy skarżą się na dźwięk przejeżdżających samochodów i motorów. Tak podsumowuje jedna ze starszych mieszkank: „najgłośniej jest jak na rynku są występy, przedstawienia, wesela, pasterki (...) od marca do późnej jesieni młodzież siedzi do późna, wojują na motorach, no i w restauracji telewizor bardzo głośno chodzi”². Lipniczanie wspominają również o bawiących się na Ryнку dzieciach. Na Ryнку znajduje się wspomniana już lodziarnia - najbardziej charakterystyczne miejsce w Lipnicy Murowanej jeżeli chodzi o punkt gastronomiczny. Lodziarnia serwuje lody tradycyjne, czym przyciąga mieszkańców z okolicy. Szczególnie w letnie świąteczne dni, ludzie siedzą na schodach lodziarni, czy na pobliskich ławeczkach i jedzą ten lokalny przysmak.

2. Okolice kościoła św. Leonarda

Kościół św. Leonarda jest charakterystycznym miejscem w lipnickim krajobrazie. To między innymi ze względu na ten drewniany zabytek (wpisany na listę UNESCO) Lipnicę Murowaną odwiedzają turyści. Zdaniem mieszkańców w dni powszednie kościół św. Leonarda odwiedza

¹ Respondent l. 60, M, wywiad nr 9.

² Respondentka l. 80, K, wywiad nr 20.

nawet 5 grup turystów dziennie³ (są to zazwyczaj wycieczki zagraniczne⁴, przede wszystkim Azjatów). W weekendy to miejsce jest celem turystów indywidualnych⁵. Mieszkańcy różnie oceniają stopień hałasu wywołany przez turystów, zdaniem niektórych nie generują oni głośniejszych dźwięków⁶, zdaniem innych zaś jednym z charakterystycznych dźwięków dla Lipnicy jest często słyszany „język azjacki”⁷. Mieszkańcy w większości podkreślają, że okolice kościoła są ciche i spokojne, słuchać tam przede wszystkim świergot ptaków i wiatr⁸. Z obserwacji badaczy wynika, że miejsce to sprzyja spacerom, często odwiedzają je osoby z dziećmi. Przy kościele szumi też potok.

3. Kościół św. Szymona

Św. Szymon obdarzony jest w Lipnicy wielkim kultem. Odpust „na św. Szymona” jest jednym z najgłośniejszych wydarzeń w Lipnicy Murowanej w ciągu roku. Uroczystości trwają tydzień. Codziennie o godzinie 21:00 rozlega się bicie dzwonów, w kościele odprawiane są modlitwy.

4. Kościół św. Andrzeja

W kościele biją dwa dzwony: Prezydencki zwany Maryjnym⁹ (ufundowany przez Lecha Kaczyńskiego – co było niejednokrotnie podkreślane) – bije na różne uroczystości kościelne i świeckie oraz dzwon połączony z zegarem¹⁰ – rozbrzmiewa co kwadrans. Bicie dzwonów jest zdaniem wielu mieszkańców dźwiękiem charakterystycznym dla Lipnicy Murowanej¹¹.

5. Okolice Dworu Ledóchowskich

Za dworem Ledóchowskich znajduje się miejsce spotkań miejscowej młodzieży¹². Nieopodal dworu stoi kapliczka, przy której w maju odśpiewywane są przez Lipniczan nabożeństwa

3 Respondent l. 60, M, wywiad nr 9.

4 Respondentka l. 30, K, wywiad nr 17.

5 Respondentka l. 45, K, wywiad nr 5.

6 Tamże.

7 Respondentka l. 25, K, wywiad nr 19.

8 Respondentka l. 45, K, wywiad nr 5.

9 Respondent l. 70, M, wywiad nr 7.

10 Tamże.

11 Np. Respondentka l. 62, K, wywiad nr 13; Respondentka l. 50, K, wywiad nr 8.

12 Respondentka l. 20, K, wywiad nr 16.

maryjne¹³. Okolice dworu i kapliczki są uważane za jedne z najcichszych miejsc w Lipnicy¹⁴.

6. Zespół Szkół

W okolicy szkoły i boiska sportowego występuje typowy dla tego rodzaju obiektów gwar. Przy szkole działa Orkiestra Dęta, z czego mieszkańcy wydają się być szczególnie dumni. Zdaniem jednej z mieszkank orkiestra „to taka wizytówka Lipnicy (...) mają próby w Lipnicy Dolnej, gdy jest ciepło, to na zewnątrz budynku, dźwięk instrumentów rozchodzi się na około 3 km”¹⁵.

Poza wymienionymi w punktach „miejscami – symbolami” krajobrazu dźwiękowego Lipnicy Murowanej mieszkańcy wskazują na większe gospodarstwa rolne nieopodal miejscowości, które generują dźwięki poprzez maszyny rolnicze oraz z których dobiegają odgłosy zwierząt, małe przydomowe zagrody kurze, które można spotkać w centrum Lipnicy, jak również zakłady stolarskie (wymieniane są trzy na terenie miejscowości) i firmę budowlaną. Wymienione „miejsca” nie są jednak postrzegane przez mieszkańców jako te, które wydają hałasy charakterystyczne dla Lipnicy. Mieszkańcom jest dość trudno wskazać takie dźwięki. Zazwyczaj podkreślają ciszę i spokój Lipnicy Murowanej (określenia te pojawiają się w każdej rozmowie). Wydaje się, że właśnie za te cechy cenią tą miejscowość. Wywnioskować można, iż zdaniem mieszkańców najczęściej odgłosów wprowadzają imprezy okolicznościowe, przede wszystkim: konkurs palm przy okazji Niedzieli Palmowej, dożynki, jarmarki, odpusty czy koncerty i inne imprezy okolicznościowe. Zimą Lipnica Murowana jakby zasypiała. „Jak się kończą wakacje, to od razu zaczyna być cicho”¹⁶, „w zimie to się zupełnie nic nie dzieje”¹⁷, „po godzinie 17 nikogo nawet na Rynku nie ma”¹⁸ – mówią respondenci.

13 Respondentka l. 74, K, wywiad nr 2.

14 Respondentka l. 25, K, wywiad nr 12.

15 Respondentka l. 32, K, wywiad nr 17.

16 Respondentka l. 25, K, wywiad nr 12.

17 Respondent l. 20, M, wywiad nr 18.

18 Respondentka l. 25, K, wywiad nr 19.